

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Załącznik do uchwały nr 1262/53/V/2015 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 14.07.2015 r.

Instytucja Zarządzająca RPO WSL

Wytyczne programowe w sprawie wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych oraz zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Katowice, lipiec 2015

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	2
Podstawa prawna.....	3
Słownik pojęć.....	4
Rozdział 1 – Zakres i cel wytycznych.....	5
Rozdział 2 – Zasady ogólne.....	6
Podrozdział 2.1 – Zakres odpowiedzialności	7
Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć.....	8
Podrozdział 3.1 – Zapobieganie.....	8
Sekcja 3.1.1 – Kultura etyczna	9
Sekcja 3.1.2 – System zarządzania i kontroli.....	11
Sekcja 3.1.3 – Systemy kontroli wewnętrznej.....	12
Sekcja 3.1.4 – Kontrola systemowa.....	12
Sekcja 3.1.5 – Powszechne informowanie o prowadzonych kontrolach projektów	13
Sekcja 3.1.6 – Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.....	13
Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie.....	14
Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie	15
Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL.....	17
Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych	18
Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny	19
Podrozdział 5.2 – Zespół ds. samooceny.....	20
Rozdział 5.3 – Częstotliwość dokonywania samooceny i tryb pracy zespołu	21

Wykaz skrótów

ARACHNE	– specjalne narzędzie eksploracji danych oferowane przez Komisję Europejską w celu określania projektów, które mogą być narażone na ryzyko konfliktu interesów. ARACHNE jest narzędziem punktowej oceny ryzyka, które może usprawnić kontrolę wyboru projektów i zarządzania projektami, jak również w dalszym stopniu pomóc w identyfikacji i wykrywaniu nadużyć oraz w zapobieganiu im.
CBA	– Centralne Biuro Antykorupcyjne
CST	– Centralny System Teleinformatyczny
EFRR	– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
EFS	– Europejski Fundusz Społeczny;
ETO	– Europejski Trybunał Obrachunkowy
IC	– Instytucja Certyfikująca
IMS	– Irregularity Management System, system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE.
IP RPO WSL	– Instytucja Pośrednicząca RPO WSL, tj. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzki Urząd Pracy, Związki ZIT/RIT;
IZ RPO WSL	– Instytucja Zarządzająca RPO WSL, tj. Zarząd Województwa Śląskiego;
KE	– Komisja Europejska;
MiR	– Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
OLAF	– Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych;
RPO WSL 2014-2020	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
UE	– Unia Europejska;
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta;
WFR	– Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego;
WFS	– Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego;
WRR	– Wydział Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego.

Podstawa prawna

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320 ze zm.), zwane dalej rozporządzeniem ogólnym;
- 2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 966/2012 z dnia 25.10.2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz. Urz. UE L 298 z 26.10.2012 r., str. 1 ze zm.), zwane dalej rozporządzeniem finansowym;
- 3) Rozporządzenie Rady (WE) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. L 312 z 23.12.1995, s. 1), zwane dalej rozporządzeniem nr 2988/95;
- 4) Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r. (Dz. U. z 2009 r. nr 208, poz. 1603);
- 5) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 z późn. zm.), zwana dalej ustawą wdrożeniową;
- 6) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 z późn. zm.), zwana dalej ustawą o finansach publicznych;
- 7) Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 1411 z późn. zm.);
- 8) Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i organów zarządzających programami w sprawie ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), zwane dalej Wytycznymi KE;
- 9) Wytyczne w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020.

Słownik pojęć

Użyte w wytycznych pojęcia oznaczają:

- 1) nieprawidłowość – zgodnie z art. 2 pkt 36 Rozporządzenia ogólnego oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem;
- 2) nadużycie finansowe - zgodnie z art. 1 lit. a Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich jest to jakiegokolwiek celowe działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich
  - a) w odniesieniu do wydatków, polegające na:
    - wykorzystaniu lub przedstawieniu nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
    - nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
    - niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;
  - b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
    - wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich,
    - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
    - niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.
- 3) korupcja – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:
  - a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;

d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

4) beneficjent – podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy wdrożeniowej;

5) wnioskodawca - podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 28 ustawy wdrożeniowej

Rozdział 1 – Zakres i cel wytycznych

Zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka. Ponadto, art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego stanowi, że zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie, oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie. Niniejszy dokument wskazuje podstawowe założenia realizacji obowiązków nałożonych ww. przepisami.

Głównym celem niniejszych wytycznych jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL w tym zakresie. Wytyczne są skierowane do instytucji uczestniczących w realizacji RPO WSL, które są odpowiedzialne za odpowiednie zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w zakresie opisanym w niniejszych wytycznych. Bez uszczerbku dla niniejszych wytycznych IZ RPO

WSL/ IP RPO WSL może dodatkowo wydać szczegółowe instrukcje wykonawcze w przedmiocie zarządzania ryzykiem zwalczania nadużyć finansowych. Dokumenty te podlegają zatwierdzeniu, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami zatwierdzania instrukcji wykonawczych.

Dokumenty związane z polityką zwalczania nadużyć finansowych są upubliczniane w celu zakomunikowania stanowiska Instytucji Zarządzającej w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.

Wytyczne zawierają postanowienia dotyczące:

- minimalnych założeń przyjętych przez IZ RPO WSL i IP RPO WSL w zakresie zwalczania nadużyć finansowych;
- zasad związanych z zarządzaniem ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL 2014-2020;
- samooceny ryzyka nadużyć finansowych (zespół ds. samooceny, narzędzie do dokonywania samooceny);

Wytyczne obowiązują w okresie realizacji RPO WSL na lata 2014-2020.

Rozdział 2 – Zasady ogólne

W związku z realizacją obowiązków wynikających z art. 125 ust. 4 lit c rozporządzenia ogólnego, IZ RPO WSL we współpracy z IP RPO WSL zapewnia funkcjonowanie racjonalnego systemu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadza proporcjonalne i skuteczne środki ich zwalczania, podejmując wszelkie niezbędne środki w celu ochrony interesów finansowych UE.

Instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL, kierują się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych, jak i zachowań wnioskodawców i beneficjentów.

Zgodnie z zapisami Wytycznych KE, instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL w procesie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych stosują następujące zasady ogólne:

- dokonują odpowiedniej oceny ryzyka nadużyć finansowych stosując przy tym narzędzie do przeprowadzania samooceny ryzyka nadużyć finansowych opisane w Wytycznych KE;
- uwzględniają przy dokonywaniu oceny postrzeganego stopnia narażenia na korupcję i nadużycia finansowe opracowany przez Transparency International wskaźnik postrzegania korupcji oraz przygotowane przez Komisję Europejską sprawozdanie o zwalczaniu korupcji;
- wprowadzają rzetelne systemy kontroli mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zmaterializowania się ryzyka nadużyć finansowych;
- wprowadzają w razie konieczności dodatkowe procedury wykrywania nadużyć finansowych i podejmowania stosownych działań w przypadku ich podejrzenia.

IZ RPO WSL zapewnia skuteczną współpracę i koordynację działań pomiędzy IZ RPO WSL, IP RPO WSL, organami dochodzeniowo-śledczymi oraz instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych.

Podrozdział 2.1 – Zakres odpowiedzialności

Odpowiedzialność za koordynację zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych RPO WSL zostaje powierzona Referatowi certyfikacji systemu realizacji RPO WSL w Wydziale Rozwoju Regionalnego, do której zadań należy:

- 1) przeprowadzanie we współpracy z IP RPO WSL oraz WFS i WFR regularnej analizy ryzyka nadużyć finansowych przy pomocy zespołu ds. samooceny ryzyka;
- 2) wypracowanie skutecznej polityki zwalczania nadużyć finansowych i planów reagowania w tego typu sytuacjach przy pomocy zespołu ds. samooceny ryzyka;
- 3) zapewnienie, aby pracownicy IZ RPO WSL i IP RPO WSL byli świadomi problemu nadużyć finansowych, poprzez bieżące przekazywanie informacji na temat przyjętej polityki zwalczania nadużyć finansowych;
- 4) zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli systemowej oraz kontroli wewnętrznej funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL;
- 5) określenie zasad zapobiegania i wykrywania nadużyć finansowych;
- 6) zapewnienie, że w przypadku wykrycia nadużycia właściwa komórka organizacyjna IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL w zakresie swoich zadań niezwłocznie przekazała sprawę właściwym organom dochodzeniowym - uzyskiwane w wyniku prowadzonych kontroli systemowych i wewnętrznych systemu realizacji RPO WSL.;
- 7) określenie ram korygowania i usuwania skutków nadużyć finansowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Do zadań WFS, WFR oraz IP RPO WSL należy bieżące zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i realizacja planów działania zgodnie z wcześniej przeprowadzoną oceną ryzyka nadużyć, a w szczególności:

- 1) uczestnictwo w pracach zespołu ds. samooceny ryzyka;
- 2) zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli wewnętrznej;
- 3) zapobieganie i wykrywanie nadużyć finansowych w obszarze realizowanych zadań;
- 4) stosowanie środków korygujących, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i informowania o tym WRR;
- 5) niezwłocznego przekazywania spraw dotyczących nadużyć finansowych właściwym organom dochodzeniowym i informowania o tym WRR.

Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć

Zgodnie z art. 72 rozporządzenia ogólnego system zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020 operacyjnego zapewnia zapobieganie, wykrywanie i korygowanie przypadków nadużyć finansowych oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych w związku z popełnieniem nadużyć finansowych.

Niniejszy rozdział wytycznych zawiera podstawowe zasady i metody działania służące zwalczaniu nadużyć finansowych, które są stosowane przez instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL.

W RPO WSL funkcjonuje uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych. System ten składa się z trzech podstawowych procesów wzajemnie zależnych od siebie i przenikających się:

- 1) zapobieganie (IZ RPO WSL określa sposoby zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcyjnym, nadużyciom finansowym i wszelkim tego typu nieprawidłowościom);
- 2) wykrywanie i zgłaszanie (IZ RPO WSL określa sposoby wykrywania i zgłaszania zdarzeń korupcyjnych, wszelkich incydentów związanych z nadużyciami i nieprawidłowościami, z uwzględnieniem zapisów wytycznych krajowych);
- 3) informowanie, raportowanie i korygowanie (IZ RPO WSL określa zasady przekazywania informacji na temat nadużyć finansowych i nieprawidłowości właściwym organom oraz zasady współpracy z organami ścigania i instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych).

Podrozdział 3.1 – Zapobieganie

Zgodnie z Wytycznymi KE, trudności w udowodnieniu nadużyć finansowych oraz w naprawie nadszarpniętego wizerunku i odbudowanie dobrej reputacji instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL, które towarzyszą zdarzeniom korupcyjnym i innym nadużyciom finansowym, determinują konieczność wypracowania skutecznych środków zapobiegania tego typu incydentom. W związku z powyższym, IZ RPO WSL, mając na uwadze potencjalne koszty wystąpienia nadużyć finansowych, ustanawia system zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych oparty na następujących środkach prewencyjnych:

- 1) zdefiniowanie zasad kultury etycznej, do których przestrzegania są zobowiązani wszyscy pracownicy instytucji realizujących zadania w zakresie zarządzania i wdrażania RPO WSL 2014-2020;
- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków pomiędzy IZ RPO WSL a IP RPO WSL, jak również wewnątrz instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020;

- 3) wdrożenie rzetelnych systemów kontroli wewnętrznej, zapewniających zminimalizowanie ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych, w oparciu o uprzednio dokonaną ocenę ryzyka przez zespół ds. samooceny ryzyka;
- 4) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, w tym w zakresie nadużyć finansowych, funkcjonujących w instytucjach uczestniczących w realizacji RPO WSL 2014-2020, dokonywana przez IZ RPO WSL w ramach przeprowadzanych kontroli systemowych oraz kontroli wewnętrznych funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli;
- 5) powszechne informowanie o przeprowadzonych i zakończonych kontrolach projektów – decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez zespół ds. samooceny ryzyka;
- 6) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych – rekomendacje dotyczące zakresu szkoleń oraz innych działań informacyjnych będą opracowywane podczas rocznego spotkania roboczego zespołu ds. samooceny ryzyka. Zgodnie z wytycznymi KE szkolenia i podnoszenie świadomości mogą stanowić element ogólnej strategii organizacji w dziedzinie zarządzania ryzykiem. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, mogą obejmować wszystkich pracowników, nie tylko podnosząc ich świadomość w kwestii realizowanej przez IZ RPO WSL polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, ale również pomagają im w rozpoznawaniu oznak wystąpienia nadużyć finansowych i reagowaniu na tego typu działania. Szkolenia mogą obejmować wszystkie aspekty polityki zwalczania nadużyć finansowych, poszczególne zadania i obowiązki oraz mechanizmy zgłaszania nadużyć. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, powinny obejmować wszystkich pracowników instytucji realizujących RPO WSL 2014-2020. Szkoleniami mogą również zostać objęte osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzni).

Sekcja 3.1.1 – Kultura etyczna

Zwalczanie nadużyć finansowych jest kluczem zarówno do zapobiegania potencjalnym oszustwom, jak i zwiększania zaangażowania pracowników w zwalczanie nadużyć finansowych w IZ RPO WSL/ IP RPO WSL.

IZ RPO WSL oczekuje stosowania najwyższych standardów etycznych przez pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020. W tym celu przyjmuje się następujące zasady postępowania:

- 1) zasada praworządności – oznacza wykonywanie obowiązków z zachowaniem najwyższej staranności, przestrzegając przepisów obowiązującego prawa;
- 2) zasada rzetelności – oznacza sumienne wykonywanie obowiązków z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności, opierając swoje działania na prawidłowo dokonanych ustaleniach oraz wykorzystując uzyskane informacje wyłącznie do celów służbowych i zgodnie z ich przeznaczeniem. Ponadto, zasada rzetelności oznacza podejmowanie racjonalnych decyzji, uznanie popełnionych błędów i naprawy ich konsekwencji oraz kierowanie się przepisami prawa i przyjętymi procedurami;
- 3) zasada bezstronności – oznacza traktowanie wszystkich wnioskodawców/ beneficjentów/ interesantów w sposób niedyskryminujący, pozbawiony uprzedzeń ze względu na kolor skóry, płeć, stan cywilny, pochodzenie etniczne, język, religię, orientację seksualną, niepełnosprawność, reputację lub pozycję społeczną. Ponadto, oznacza lojalne i rzetelne wykonywanie zadań, zgodnie z przyjętymi procedurami i wytycznymi IZ RPO WSL, bez względu na własne przekonania i poglądy polityczne oraz nieprzyjmowanie, w związku ze swoją pracą, żadnych korzyści materialnych ani osobistych, nienadużywanie władzy, a także nieuleganie wpływom i naciskom;
- 4) zasada unikania konfliktu interesów – oznacza nieprzyjmowanie żadnych zobowiązań wynikających z pokrewieństwa, znajomości lub przynależności oraz niepodejmowanie żadnych prac ani zajęć, które pozostawałyby w sprzeczności z obowiązkami służbowymi. W przypadku zaistnienia konfliktu interesu w sprawach prywatnych i służbowych, pracownik zobowiązany jest do wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność;
- 5) zasada profesjonalizmu – oznacza dbałość o systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych, pełną znajomość aktów prawnych, umiejętność merytorycznego i prawnego uzasadnienia podjętych decyzji i sposobu postępowania, a także profesjonalną współpracę wewnątrz i na zewnątrz instytucji;
- 6) zasada jawności – oznacza wykonywanie zadań w oparciu o przyjęte procedury, informując o sposobie postępowania zainteresowane strony, z zastrzeżeniem ochrony informacji prawnie chronionej;
- 7) zasada odpowiedzialności – oznacza nieuchylenie się od podejmowania trudnych rozstrzygnięć oraz od odpowiedzialności za swoje postępowanie, dzielenie się własnym doświadczeniem i wiedzą, dążenie do wzmocnienia wiarygodności instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020.

Określone powyżej zasady są zobowiązani stosować wszyscy pracownicy IZ RPO WSL/ IP RPO WSL.

IZ RPO WSL zwraca szczególną uwagę na problem zapobiegania i zwalczania zjawisk korupcyjnych w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL pracownicy zatrudnieni w tych instytucjach są

narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Mając na uwadze, że pracownicy IZ RPO WSL/ IP RPO WSL są funkcjonariuszami publicznymi, zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań. W szczególności pracownicy nie mogą przyjmować jakichkolwiek korzyści w związku z wykonywanymi przez siebie zadaniami.

W sytuacji, gdy pracownik IZ/IP RPO WSL lub ekspert oceniający wniosek o dofinansowanie, spotka się z próbą korupcji, zobowiązany jest do:

1. zdecydowanej odmowy przyjęcia propozycji korupcyjnej;
2. niezwłocznego zgłoszenia informacji o zaistniałej sytuacji bezpośrednio przełożonemu lub innej osobie z kierownictwa oraz zawiadomienie właściwych organów ścigania;
3. opisanie zdarzenia w notatce służbowej;
4. współpracy z organami ścigania w celu wyjaśnienia okoliczności zdarzenia.

Dodatkowo, eksperci oceniający wniosek o dofinansowanie są zobowiązani do:

- zgłaszania podejrzeń nadużyć finansowych w związku z prowadzoną oceną projektu (na podstawie zawartej umowy);
- składania wyjaśnień w zakresie prowadzenia oceny na wezwanie IZ/IP RPO WSL do końca okresu programowania (na każdym etapie realizacji i trwałości projektu). Zobowiązanie eksperta do podjęcia tej czynności jest konieczne, aby stwierdzić zasadność i celowość wystąpienia stwierdzonych uchybień, błędów i nieprawidłowości celem zakwalifikowania ich jako faktyczne lub potencjalne nadużycie finansowe.

Szczegółowe zasady postępowania dotyczące zjawisk korupcyjnych obowiązujące w IZ RPO WSL zostały opisane w „Instrukcji zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego oraz sposobu postępowania w sytuacjach mających znamiona korupcji”, stanowiącej załącznik do Zarządzenia Nr 81/2011 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 21.06.2011 roku.

IZ RPO WSL rekomenduje IP RPO WSL opracowanie dokumentów/ standardów działania w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji.

Sekcja 3.1.2 – System zarządzania i kontroli

IZ RPO WSL ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur i dokumentów programowych określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020. System zarządzania i kontroli RPO WSL, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny. Ponadto, zapewnia wdrożenie sprawnie i skutecznie

działającego skomputeryzowanego systemu przekazywania wiarygodnych i aktualnych informacji (LSI, CST).

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IZ RPO WSL a IP RPO WSL, jak również w strukturach organizacyjnych IZ/IP RPO WSL oraz dokładne określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników, który ma na celu wyeliminowanie dowolności w określeniu sposobu pracy i procedowania. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji odnośnie procesów związanych z oceną projektów, kontrolą projektów (zarówno w zakresie weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu) oraz certyfikacją wydatków. Ponadto, w przypadku, gdy IZ RPO WSL/ IP RPO WSL jest beneficjentem projektu, konieczne jest zapewnienie rozdzielności zadań i odpowiedzialności w zakresie pełnionych funkcji IZ RPO WSL/ IP RPO WSL i funkcji beneficjenta.

Zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji jest przedmiotem kontroli systemowej IP RPO WSL oraz kontroli wewnętrznej systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL prowadzonej przez Referat certyfikacji systemu realizacji RPO WSL.

Sekcja 3.1.3 – Systemy kontroli wewnętrznej

Zgodnie z Wytycznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny);
- kontrole projektów (zarówno w odniesieniu do weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu);
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytycznymi MliR w zakresie kontroli;
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

Podstawą prawidłowego skonstruowania systemu kontroli wewnętrznej jest analiza ryzyka, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności oraz częstotliwości.

Za prowadzenie analizy ryzyka nadużyć finansowych odpowiedzialny jest zespół ds. samooceny ryzyka, o którym mowa w rozdziale 5.

Sekcja 3.1.4 – Kontrola systemowa

IZ RPO WSL na podstawie art. 10 ustawy wdrożeniowej powierzyła IP RPO WSL realizację zadań określonych w zawartych porozumieniach. Mając na uwadze, iż IZ RPO WSL ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację programu, prowadzone są kontrole systemowe, będące narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań IP RPO WSL. IZ RPO WSL poprzez

kontrole systemowe upewnia się, czy IP RPO WSL wprowadziły skuteczne środki zwalczania nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi wytycznymi. Jeśli kontrola systemowa wykaże, iż przyjęte przez IP RPO WSL środki zwalczania nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ RPO WSL zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

Wyniki kontroli systemowych są brane pod uwagę przez zespół ds. samooceny ryzyka, podczas dokonywania analizy ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych.

Sekcja 3.1.5 – Powszechne informowanie o prowadzonych kontrolach projektów

Powszechne informowanie o prowadzonych kontrolach projektów prowadzonych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WSL może zapobiegać wystąpieniu nadużyć finansowych. Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny zmniejszający ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych oraz zwiększający prawdopodobieństwo ich wykrycia. IZ RPO WSL zakłada, iż powszechne informowanie o wdrożonych mechanizmach kontrolnych oraz o ich zakresie zniechęca beneficjentów do działań o charakterze nadużyć finansowych. Mając powyższe na uwadze, informacje dotyczące co najmniej zakresu prowadzonych kontroli projektów, jak również najczęściej popełnianych błędów w realizacji projektów, skutkujących wystąpieniem nieprawidłowości będą przekazywane wnioskodawcom/ beneficjentom poprzez stronę internetową RPO WSL, jak również podczas szkoleń i spotkań informacyjnych.

Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. samooceny ryzyka lub IZ RPO WL.

Sekcja 3.1.6 – Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Kompleksowe działania szkoleniowe i mające na celu podnoszenie świadomości na temat nadużyć finansowych, odgrywają kluczową rolę w zapobieganiu wystąpienia nadużyć finansowych. IZ RPO WSL w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu realizacji obowiązków szkoleniowo-informacyjnych podejmuje następujące zadania:

- 1) na podstawie ustaleń zespołu ds. samooceny ryzyka, przeprowadza działania/ opracowuje rekomendacje dla IP RPO WSL w zakresie szkoleń oraz działań informacyjnych dotyczących nadużyć finansowych;
- 2) opracowuje zalecenia odnośnie zakresu i sposobu szkolenia pracowników IZ RPO WSL/ IP RPO WSL w zakresie nadużyć finansowych;
- 3) informuje pracowników IZ RPO WSL/ IP RPO WSL o przyjętych zasadach zwalczania nadużyć finansowych poprzez wewnętrzne systemy komunikacji (m.in. intranet, spotkania

kadry kierowniczej, spotkania z pracownikami) w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej przez IZ RPO WSL polityki zwalczania nadużyć finansowych oraz rozpoznawania oznak nadużyć finansowych i reagowania na tego typu działania.;

- 4) publikuje informacje dotyczące polityki zwalczania nadużyć finansowych na stronie internetowej, w biuletynach i materiałach informacyjnych skierowanych do wnioskodawców/beneficjentów;
- 5) informuje wnioskodawców/ beneficjentów o przyjętej polityce zwalczania nadużyć finansowych podczas spotkań roboczych oraz szkoleniowych.

Ponadto, przedstawiciele IZ RPO WSL uczestniczyli w szkoleniach prowadzonych w ramach Grupy roboczej ds. przeciwdziałania nadużyciom finansowym w funduszach polityki spójności, które zostały przeprowadzone przez CBA (w zakresie przeciwdziałania korupcji) oraz UOKiK (w zakresie zwalczania i wykrywania zmów cenowych).

Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie

Odpowiedzialność za dostrzeżenie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 zarówno w IZ RPO WSL, jak i IP RPO WSL. Zgodnie z art. 304 § 1 Kodeksu postępowania karnego każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. W sytuacji, gdy pracownicy instytucji państwowych lub samorządowych, w związku z pełnioną przez siebie funkcją, dowiedzieli się o popełnieniu takiego czynu, spoczywa na nich obowiązek prawny o powiadomieniu odpowiednich organów ścigania. Niedopełnienie tego obowiązku może zostać potraktowane jako niedopełnienie obowiązku, tj. czyn z art. 231 Kodeksu Karnego.

IZ RPO WSL i IP RPO WSL są odpowiedzialne za utworzenie i upowszechnienie przejrzystych mechanizmów wykrywania i zgłaszania nadużyć finansowych. Mechanizmy te podlegają będą analizie podczas spotkań roboczych zespołu ds. samooceny ryzyka, w wyniku której mogą podlegać koniecznym zmianom.

IZ RPO WSL/ IP RPO WSL jest zobowiązana brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. W szczególności źródłem informacji na temat nadużyć finansowych może być:

- 1) **Institucja zaangażowana w realizację RPO WSL.** IZ RPO WSL (oraz IP RPO WSL w zakresie powierzonych zadań) jest odpowiedzialna za wykrywanie nadużyć finansowych w realizacji projektów RPO WSL 2014-2020 w trakcie prowadzonych przez siebie czynności kontrolnych na podstawie art.125 ust. 4 lit. a rozporządzenia ogólnego w związku z art. 125 ust. 5. Czynności te przyjmują formę przede wszystkim weryfikacji administracyjnych

w odniesieniu do składanych przez beneficjentów wniosków o płatność oraz kontroli na miejscu realizacji projektów.

- 2) **Instytucja lub organ zewnętrzny.** Źródłem informacji o podejrzeniu nieprawidłowości lub nadużycia finansowego w realizacji projektu RPO WSL 2014-2020 może być instytucja lub organ, zarówno uczestniczący, jak i nieuczestniczący w procesie zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, w szczególności:
- Komisja Europejska, Europejski Urząd ds. zwalczania nadużyć finansowych, Europejski Trybunał Obrachunkowy,
  - Urząd Kontroli Skarbowej (działający również jako Instytucja Audytowa)
  - Najwyższa Izba Kontroli,
  - Urząd Zamówień Publicznych, Regionalna Izba Obrachunkowa,
  - Właściwe wspólnotowe lub krajowe organy ścigania przestępstw
  - Inne instytucje kontrolne (np. Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego/ Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego).
- 3) **Pozostałe źródła.** Informacja o podejrzeniu nadużycia finansowego może zostać otrzymana od dowolnego podmiotu w formie informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji. W takiej sytuacji IZ RPO WSL/ IP RPO WSL (w zakresie swoich kompetencji) przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji. IZ RPO WSL/ IP RPO WSL informują na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów RPO WSL oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą przekazać posiadaną informację o podejrzeniu nadużycia finansowego.

W przypadku powzięcia informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego IZ RPO WSL/ IP RPO WSL zgłasza ją do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Informacja o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia zostaje bezzwłocznie przekazana do komórki pełniącej funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020.

Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie

Instytucja, która wykryła lub uzyskała informację o podejrzeniu nadużycia zgłasza przedmiotową informację do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Przed zgłoszeniem do organów dochodzeniowo-śledczych, instytucje weryfikują uzyskane informacje o podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z przyjętymi procedurami. Instytucja zobowiązana jest do przekazania zgłoszenia organom ścigania, jeśli zebrany materiał dowodowy uprawdopodobni/ potwierdzi podejrzenie nadużycia finansowego. Instytucja, która dokonała zgłoszenia do organów

ścigania jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszeniem, w szczególności podejmuje ona decyzję o złożeniu zażalenia w przypadku postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Ponadto, IZ RPO WSL/ IP RPO WSL po otrzymaniu informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego może podjąć dodatkowe działania weryfikacyjne w tym zakresie (np. przeprowadzić kontrolę doraźną).

W przypadku, gdy podejrzenie nadużycia finansowego zostało zgłoszone do organów ścigania przez IP RPO WSL, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu niezwłocznie i w formie pisemnej IZ RPO WSL. IZ RPO WSL bezzwłocznie przekazuje informację o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia do komórki pełniącej funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020. Obowiązek ten dotyczy również informowania IZ RPO WSL o wszelkich dalszych czynnościach podejmowanych w sprawie przez organy ścigania i organy sprawiedliwości.

Informacja o każdym podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona Komisji Europejskiej zgodnie z art. 122 rozporządzenia ogólnego w trybie bieżącym za pomocą systemu IMS (Irregularity Management System). IZ RPO WSL na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw oraz na bieżąco informuje KE w formie uaktualniania informacji w raportach przekazywanych za pomocą systemu IMS.

Aby poprawnie realizować obowiązki związane z informowaniem o postępie spraw związanych z wykryciem nadużyć finansowych, konieczne jest zapewnienie pełnej współpracy z organami dochodzeniowo-śledczymi. W tym celu Decyzją nr 3/2014 Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczenia Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę RP lub UE w dniu 7 listopada 2014 r. została powołana Grupa robocza do spraw przeciwdziałania nadużyciom finansowym w funduszach polityki spójności. Przedstawiciele IZ RPO WSL uczestniczą w posiedzeniach Grupy na zaproszenie MliR. Celem powołania Grupy jest m.in. wypracowywanie ogólnych warunków przekazywania danych dotyczących beneficjentów funduszy unijnych pomiędzy instytucjami zarządzającymi, a innymi instytucjami mającymi uprawnienia kontrolne oraz dochodzeniowo-śledcze, wypracowywanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami oraz wzajemna wymiana wiedzy i doświadczeń.

Po wykryciu podejrzenia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go zgodnie z właściwymi przepisami IZ RPO WSL/ IP RPO WSL uruchamiają procedurę odzyskiwania przekazanych środków (zgodnie ze swoimi kompetencjami). IZ RPO WSL/ IP RPO WSL opracowują procedury odzyskiwania od beneficjentów niesłusznie przyznanych im środków, dzięki którym będą mogły sprawnie odzyskiwać wydane środki będące potencjalnie przedmiotem nadużyć finansowych. Procedury przygotowywane są z uwzględnieniem Wytycznych MliR w zakresie korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków.

IZ RPO WSL/ IP RPO WSL wzywa beneficjenta do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na podstawie art. 207 ust. 8 ustawy o finansach publicznych,

z zastrzeżeniem art. 207 ust. 13 ww. ustawy. W przypadku niewypełnienia przez beneficjenta powyższego wezwania IZ RPO WSL/ IP RPO WSL wydaje na podstawie art. 207 ust. 9 decyzję określającą kwotę do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz sposób zwrotu środków. Niezależnie od wydania decyzji o zwrocie, przed stwierdzeniem czy przypadek stanowi nieprawidłowość o charakterze nadużycia finansowego, IZ RPO WSL/ IP RPO WSL może wstrzymać płatności w ramach projektu do czasu ostatecznego wyjaśnienia sprawy, z zastrzeżeniem możliwości wyłączenia z wniosku o płatność zakwestionowanego wydatku i przekazania do certyfikacji pozostałej kwoty.

Ponadto, w przypadku nie zwrócenia środków w terminie lub otrzymania środków przez przedstawienie jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę, na podstawie art. 207 ust. 4 pkt. 1, 3 i 4 ustawy o finansach publicznych, Beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania środków UE.

Rejestr podmiotów wykluczonych na podstawie art. 207 ustawy o finansach publicznych, prowadzi Minister Finansów.

Komórka pełniąca funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020 przy sporządzaniu wniosku o płatność do KE oraz rocznych zestawień wydatków do KE blokuje certyfikację wydatków obarczonych podejrzeniem nadużycia finansowego.

Dodatkowo, komórka odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ RPO WSL po potwierdzeniu podejrzenia nadużycia finansowego przez właściwe organy ścigania, w terminie do 3 miesięcy od otrzymania informacji o skierowaniu aktu oskarżenia do sądu, dokonuje oceny związanych ze sprawą systemów kontroli (ich funkcjonowania, słabości i błędów), które naraziły ją na ryzyko nadużycia finansowego. W przypadku stwierdzenia błędów w funkcjonowaniu systemów kontroli, komórka odpowiedzialna podejmuje odpowiednie działania mające na celu wprowadzenie dodatkowych mechanizmów kontroli. O rezultatach dokonanej oceny informowane są wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020. W celu przeprowadzenia weryfikacji ww. systemów komórka odpowiedzialna może zwoływać nadzwyczajne posiedzenia zespołu ds. samooceny ryzyka.

Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL

Wspierającym elementem systemu zwalczania nadużyć finansowych jest wykorzystanie w praktyce informacji uzyskanych w wyniku przeprowadzanej na bieżąco oceny ryzyka nadużyć finansowych w postaci oceny wpływu poszczególnych typów ryzyka oraz identyfikacji najczęściej występujących nadużyć wraz z oszacowaniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia. IZ RPO WSL na bieżąco monitoruje i reaguje na wykryte w trakcie kontroli ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych, w formie podejmowania działań naprawczych w ramach tzw. kontroli łagodzących, których celem byłaby przede

wszystkim redukcja zidentyfikowanego ryzyka oraz wdrażanie skutecznych i efektywnych działań naprawczych. Działania IZ RPO WSL/ IP RPO WSL powinny zmierzać do minimalizowania wpływu zidentyfikowanego ryzyka nadużyć poprzez wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontrolnych dostosowanych do kontekstu i systemu realizacji RPO WSL 2014-2020.

W następstwie oceny ryzyka, IZ RPO WSL opracowuje metodologię wyznaczania specyficznych wskaźników nadużyć finansowych (tzw. czerwonych flag) oraz zapewnia skuteczną współpracę i koordynację między IZ RPO WSL, IP RPO WSL, Instytucją Audytową i organami dochodzeniowo-śledczymi. Ponadto, IZ RPO WSL może podjąć współpracę i korzystać ze wsparcia oferowanego przez KE państwom członkowskim w zakresie wykorzystania specjalnego narzędzia punktacji ryzyka ARACHNE, które pełni zarówno rolę instrumentu zapobiegawczego, jak i instrumentu wspomagającego identyfikację i wykrywanie ryzykowanych działań, projektów, beneficjentów, wykonawców, itp.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych skoncentrowane jest na procesach najbardziej narażonych na wystąpienie nadużyć finansowych. Największym ryzykiem obarczone są następujące procesy:

- nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania;
- realizacja projektów;
- certyfikacja wydatków i przekazywanie środków;
- zamówienia z wolnej ręki dokonywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL.

W załączniku nr 1 do niniejszych wytycznych określono zbiór znanych, określonych rodzajów ryzyka, które zostały wyodrębnione na podstawie doświadczeń wyniesionych z dotychczasowych przypadków nadużyć, a także w oparciu o powszechnie znane i powtarzające się schematy działania. Należy jednak pamiętać, że wymienione w załączniku przykłady, stanowią zbiór otwarty i podczas samooceny, o której mowa w rozdziale 5 mogą one być modyfikowane (usuwane, dodawane, zmieniane) - zgodnie ze zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka przez instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020.

Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych

IZ RPO WSL powołuje Zespół ds. samooceny ryzyka składający się z przedstawicieli IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL, który dokonuje okresowej lub bieżącej samooceny ryzyka nadużyć finansowych. Opisane w podrozdziale 5.1 narzędzie do oceny ryzyka nadużyć finansowych ma za zadanie ułatwić dokonywanie samooceny wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia określonych przypadków nadużyć. Dalsza część rozdziału zawiera opis metodologii przeprowadzania samooceny, szczegółowe

informacje dotyczące zakresu i trybu działania Zespołu ds. samooceny ryzyka oraz częstotliwości dokonywania samooceny.

Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny

Zgodnie z Wytycznymi KE, stosowana przez Zespół ds. samooceny metodologia szacowania ryzyka nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka wystąpienia danego typu nadużycia finansowego w oparciu o ocenę wpływu i prawdopodobieństwa (ryzyko całkowite);
- 2) ocenie skuteczności obecnych kontroli w celu ograniczenia ryzyka całkowitego;
- 3) ocenie ryzyka rezydualnego po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (rezydualnego);
- 4) ocenie wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne;
- 5) określeniu ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ RPO WSL/ IP RPO WSL uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka całkowitego wystąpienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli ograniczających ryzyko wystąpienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności. Po dokonaniu tej oceny otrzymywane jest bieżące ryzyko rezydualne, na podstawie którego, o ile jego stopień określono jako wysoki lub krytyczny, wprowadza się wewnętrzny plan działania w celu usprawnienia kontroli i dodatkowego ograniczenia negatywnych skutków ryzyka (czyli podjęcie dodatkowych, skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne).

Do szacowania ryzyka wykorzystuje się narzędzie zaproponowane w Wytycznych KE. W narzędziu tym przewidziano przykładowy zbiór rodzajów ryzyka – opisanych w załączniku nr 1. Zespół ds. samooceny ryzyka może modyfikować ten zbiór, w oparciu o zidentyfikowane rodzaje ryzyka. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) wybór projektów (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym);
- 2) realizacja projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych i kosztów pracy (arkusz nr 2);
- 3) Certyfikacja wydatków oraz płatności (arkusz nr 3);
- 4) zamówienia z wolnej ręki dokonywane przez IZ RPO WSL / IP RPO WSL (arkusz nr 4).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do samooceny znajduje się w załączniku do Wytycznych KE.

Podrozdział 5.2 – Zespół ds. samooceny

Zespół ds. samooceny ryzyka składa się z 7 przedstawicieli IZ RPO WSL i 8 przedstawicieli IP RPO WSL (po 2 z WUP i ŚCP oraz po 1 z IP ZIT RPO WSL). Zespół powoływany jest uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego, który określa również Regulamin jego pracy oraz zasady wyboru Przewodniczącego Zespołu. Za udział w pracach Zespołu członkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Zaleca się, aby w skład Zespołu wchodziły osoby z różnych działów IZ RPO WSL i IP RPO WSL, posiadające różne zadania i kompetencje, tj. wybór projektów, kontrola dokumentów, kontrola systemowa, autoryzacja płatności, certyfikacja, zamówienia publiczne. Zaleca się również, aby były to osoby pełniące funkcje kierownicze, koordynatorskie lub pracujące na stanowisku Głównego/ Starszego Specjalisty w celu zapewnienia możliwie największej rzetelności i precyzyjności oceny, a także sprawnego jej przeprowadzania. Na posiedzenia Zespołu mogą być również zapraszani przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych albo innych wyspecjalizowanych organów, które posiadają przydatną wiedzę specjalistyczną w omawianej dziedzinie.

Głównym zadaniem Zespołu ds. samooceny ryzyka jest dokonywanie regularnej (okresowej lub bieżącej) oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz przygotowywanie planów reagowania (odpowiednich kontroli) w tego typu sytuacjach. Samoocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona dobrej znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO WSL, a także wiedzy na temat beneficjentów programu.

Do zakresu zadań Zespołu ds. samooceny należy ponadto:

- ustalenie zakresu, sposobu i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach (komórkach, osobach) odpowiedzialnych za te publikacje;
- wskazywanie obszarów, które powinna objąć kontrola systemowa – w zakresie weryfikacji systemów kontroli (planów reagowania) przygotowanych przez Zespół ds. samooceny ryzyka, w szczególności w zakresie jego skuteczności pod względem prewencji, wykrywania i eliminowania nadużyć finansowych;
- przygotowywanie rekomendacji odnośnie tematyki i zakresu szkoleń oraz innych działań informacyjnych;
- ocena przejrzystości podziału obowiązków w zakresie organizowania systemów kontroli i zarządzania w IZ RPO WSL i IP RPO WSL;
- analiza mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ RPO WSL i IP RPO WSL.

Obsługę organizacyjną prac Zespołu zapewnia WRR, odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych.

Rozdział 5.3 – Częstotliwość dokonywania samooceny i tryb pracy Zespołu ds. samooceny

Zespół ds. samooceny ryzyka co do zasady dokonuje kompletnej oceny nadużyć finansowych raz w roku, w terminie do 31 marca, zwanej oceną okresową. Podczas okresowej oceny podejmowane są także inne decyzje będące w zakresie zadań Zespołu ds. samooceny ryzyka. Wyniki samooceny są wykorzystywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL podczas sporządzania Rocznej planu kontroli na kolejny rok obrachunkowy. W szczególności, instytucje wdrażające RPO WSL są zobowiązane do uwzględnienia podczas planowania kontroli (ich zakresu, metodologii doboru próby oraz wielkości próby) ryzyk zidentyfikowanych przez Zespół ds. samooceny, zwłaszcza ryzyka wysokiego i krytycznego.

W przypadku wystąpienia nowego przypadku nadużycia, zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ RPO WSL i IP RPO WSL oraz w przypadkach określonych w podrozdziale 3.3, Zespół ds. samooceny może dokonywać bieżącej (nadzwyczajnej) oceny potencjalnie słabych punktów systemu, a także istotnych elementów samooceny.

Spotkania robocze Zespołu są zwoływane przez Przewodniczącego Zespołu, w terminie co najmniej 14 dni przed planowanym posiedzeniem Zespołu. Obsługę Zespołu zapewnia WRR, odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych. Z wnioskiem o zwołanie spotkania nadzwyczajnego może wystąpić do Przewodniczącego każdy członek Zespołu ds. samooceny ryzyka.

Przed spotkaniem roboczym Zespołu, każda z instytucji uczestniczących w realizacji RPO WSL 2014-2020, przekazuje Przewodniczącemu Zespołu, propozycje wyodrębnionych rodzajów ryzyk nadużyć finansowych, jeśli instytucja zidentyfikowała ryzyka nieuwzględnione w poprzednio dokonanej analizie, które według niej powinny podlegać samoocenie i inne zagadnienia, które powinny być przedmiotem prac Zespołu.

Bieżących przeglądów stopnia realizacji zakładanych harmonogramów w odniesieniu do dodatkowo wprowadzonych kontroli, zmian w uwarunkowaniach ryzyka, a także bieżącej adekwatności wyników oceny dokonywać będzie WRR, odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych, m.in. poprzez kontrole systemowe, kontrole wewnętrzne systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL oraz analizę wyników kontroli prowadzone na potrzeby sporządzenia *Rocznej podsumowania końcowych wyników audytu i przeprowadzonych kontroli*. O powyższych działaniach informowani są członkowie Zespołu ds. samooceny ryzyka.

Szczegółowe zasady dotyczące trybu pracy Zespołu ds. samooceny zostaną określone w Regulaminie prac Zespołu ds. samooceny ryzyka przyjmowanym przez Zarząd Województwa Śląskiego.

Załącznik nr 1 - Rejestr zidentyfikowanych ryzyk

LP	Ryzyko nadużycia*
Ryzyka związane z procesem wyboru projektów	
1.	Konflikt interesów przy ocenie wniosków o dofinansowanie
2.	Falszywe dokumenty/ oświadczenia złożone przez wnioskodawców
3.	Podwójne finansowanie
Ryzyka związane z realizacją projektów	
4.	Niejawnione konflikty interesów lub łapówki i nielegalne prowizje.
5.	Podział zamówień
6.	Pominięcie wymaganej procedury konkurencyjnej
7.	Zamówienia uzupełniające z pominięciem wymaganej procedury
8.	Manipulowanie procedurą konkurencyjną
9.	Zmowa oferentów
10.	Nieprawidłowa wycena
11.	Manipulowanie kosztami
12.	Niedostarczenie albo zastąpienie produktów innymi
13.	Falszywe, zawyżone lub zdublowane faktury
14.	Zmiany w realizowanej już umowie
15.	Zawyżenie jakości pracy personelu lub zakresu jego obowiązków
16.	Nieprawdziwe koszty pracy
17.	Nieprawidłowy podział kosztów pracy pomiędzy poszczególnymi projektami
18.	Nieprawdziwe karty czasu pracy
19.	Koszty pracy poniesione poza okresem kwalifikowalności
20.	Przedłożenie przez beneficjenta kosztów pracy dotyczących nieistniejącego zatrudnienia
Ryzyka związane z certyfikacją wydatków i przekazywaniem środków	
21.	Niepełny/nieadekwatny proces kontroli systemowej
22.	Niepełny/nieadekwatny proces certyfikacji wydatków
23.	Konflikty interesów w instytucji zarządzającej.
Ryzyka związane z udzielaniem zamówień z wolnej ręki dokonywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL	
24.	Pominięcie wymaganej procedury konkurencyjnej
25.	Manipulowanie procedurą konkurencyjną
26.	Niejawnione konflikty interesów lub łapówki i nielegalne prowizje.